

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

доктора економічних наук, професора Метеленко Наталі Георгіївни
на дисертаційну роботу Пестовської Зої Станіславівни
«Управління поточними фінансовими потребами машинобудівних
підприємств»,
яку представлено до захисту у спеціалізованій вченій раді Д 08.120.01
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

На підставі вивчення підготовленої Пестовською Зоєю Станіславівною дисертації на тему «Управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств» та наукових праць, що опубліковані за темою дослідження, можна констатувати наступне.

Актуальність теми, мета і задачі дисертаційного дослідження

Сучасні економічні відносини вітчизняних машинобудівних підприємств опинилися під впливом невизначеності зовнішнього середовища, що заважає їх сталому розвитку та ефективній діяльності. За таких умов комплексне управління оборотними активами й поточними зобов'язаннями, до яких належать складові поточних фінансових потреб підприємства, є основою підтримання оптимального рівня його ліквідності, підвищення рентабельності та покращення його фінансового стану, що є нагальним для більшості машинобудівних підприємств України. Тому обрана тема дисертаційної роботи Пестовської З.С. є, безумовно, актуальною та своєчасною.

В роботі коректно визначено мету і задачі дослідження, відповідно до яких автор розглянула і узагальнила теоретичні аспекти та розробила практичні рекомендації щодо управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств, зокрема розвинуто поняття «управління поточними фінансовими потребами підприємства», для чого було проведено

систематизацію та встановлено взаємозв'язки між поняттями, що визначають поточні фінансові потреби та управління ними у вітчизняній та зарубіжній літературі, запропонувала методичні підходи до удосконалення концептуальної схеми управління поточними фінансовими потребами машинобудівного підприємства, навела аргументацію для обґрунтування вибору політики підприємства щодо підтримки оптимального рівня поточних фінансових потреб, уточнила класифікацію зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на поточні фінансові потреби машинобудівних підприємств.

Дисертантом також розроблені пропозиції щодо вдосконалення системи показників ліквідності для забезпечення контролю рівня поточних фінансових потреб підприємств машинобудування, на основі вирішення оптимізаційної задачі обґрунтовано оптимальний рівень поточних фінансових потреб машинобудівних підприємств, удосконалено підходи до оцінки ефективності управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств.

Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в науково-дослідницьких роботах Університету імені Альфреда Нобеля та у публікаціях автора, що видно з тексту роботи.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертації

Обґрунтованість наукових положень роботи базується на логіці дослідження і системному підході до аналізу і вирішення сформульованих в роботі завдань. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, що підтверджується: глибоким опрацюванням теоретичних і практичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з даної проблематики, умілим поєднанням сучасного дослідницького інструментарію і класичних методів дослідження.

Цінність наукових результатів також підтверджується науковим обґрунтуванням основних положень дисертації положеннями сучасної економічної теорії та діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі й нормативні акти України, дані Державної служби статистики України, звітні дані машинобудівних підприємств Дніпропетровської області.

Пошук шляхів підвищення ефективності управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств дозволив автору узагальнити існуючі тлумачення категорій «фінансовий цикл», «цикл обороту грошових коштів», «розрив готівки» та інші в єдиному понятті «поточні фінансові потреби підприємства» як мінімальної суми грошових коштів, необхідних підприємству у поточному періоді для фінансового забезпечення неперервності його діяльності за умови дотримання договірної дисципліни й ефективного управління з боку фінансових служб підприємства (стор. 31 дисертації). На основі цього автором систематизовано різноманітні підходи до управління поточними фінансовими потребами машинобудівного підприємства, в результаті чого таке управління визначено як блоковий процес мінімізації суми фінансових ресурсів підприємства, яка забезпечується шляхом оптимізації запасів, відволікання коштів у дебіторську заборгованість, своєчасної сплати кредиторської заборгованості, що потребує відповідного організаційного й ресурсного забезпечення і застосування сучасних фінансових інструментів та методів; цей процес здійснюється за умови підтримки достатнього рівня ліквідності та рентабельності (стор. 38 дисертації).

Автором проведено ґрунтовний аналіз методик розрахунку коефіцієнтів ліквідності підприємств, на основі чого пропонується додатковий коефіцієнт фінансової ліквідності та удосконалення методики розрахунку традиційних коефіцієнтів ліквідності, що допоможе більш ефективно контролювати рівень поточних фінансових потреб та стане додатковим інструментом підтримання фінансового стану підприємства.

Також в роботі запропоновано підходи до оцінки ефективності управління поточними фінансовими потребами на прикладі машинобудівних підприємств Дніпропетровської області. Ці підходи базуються на рейтингуванні підприємств за адитивним показником, що дає можливість більш точного врахування специфічних особливостей машинобудівних підприємств та ухвалення відповідних управлінських рішень.

Висновки роботи є логічним завершенням проведених автором досліджень, базуються на широкій інформаційній базі, що включає джерела наукового, законодавчого, нормативного і статистичного характеру. Результати розрахунків та висновки, зроблені на основі отриманих результатів, не викликають сумніву та становлять інтерес як для науки, так і для практики. Достовірність результатів роботи забезпечується обґрунтованістю положень, сформульованих автором, застосуванням сукупності методів наукового пізнання, як загальнонаукових, так і спеціальних економічних. Підтвердженням достовірності результатів є також їх апробація на науково-практичних конференціях та конгресах різних рівнів.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи

Представлена до захисту дисертаційна робота має наукову цінність і новизну. З моєї точки зору, як опонента, найбільш значимими науковими результатами дисертаційної роботи Пестовської Зої Станіславівни є такі:

– удосконалено концептуальну схему управління поточними фінансовими потребами підприємства, побудовану на основі поєднання процесного, ситуативного та системного підходів до управління, в яку автором введено певні елементи: на етапі оцінки – встановлення відповідності базової стратегії показникам динаміки поточних фінансових потреб; на етапі планування – приведення рівня поточних фінансових потреб до від’ємного значення за умови узгодження його з показниками ліквідності й рентабельності; на етапі організації – побудова алгоритму управління

поточними фінансовими потребами; на етапі аналізу – врахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на динаміку поточних фінансових потреб й визначення системи оцінки ефективності управління ними. Запропонована схема дозволяє виділяти об'єкти управління за кожним блоком та етапом, що стало підставою для ухвалення управлінських рішень щодо узгодження коригувальних дій заборгованості (стор. 46-53 дисертації, стор. 6 автореферату);

– удосконалено методичні підходи до визначення оптимального рівня поточних фінансових потреб за рахунок розв'язання оптимізаційної задачі, які враховують обмеження щодо обсягу реалізації продукції, лімітів залишків запасів та лімітів на створення дебіторської і кредиторської заборгованості, що дозволяє запобігати втратам від іммобілізації коштів у запаси та дебіторську заборгованість заборгованості (стор. 131-160, 163-165 дисертації, стор. 11-12 автореферату);

– удосконалено методичний підхід до оцінки ефективності управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств, який базується на визначенні адитивного показника, що використовується для рейтингування машинобудівних підприємств. Зазначений адитивний показник розраховується за чотирма групами показників (часові та грошові показники поточних фінансових потреб, удосконалені коефіцієнти ліквідності, коефіцієнт поточних фінансових потреб, рентабельність підприємства) та враховує їхні рекомендовані значення, на підставі чого можна визначати позицію підприємства і розробляти заходи щодо її підвищення, збереження або запобігання переходу до позиції нижчого статусу заборгованості (стор. 175-184 дисертації, стор. 12-14 автореферату);

– набуло подальшого розвитку змістове розкриття категоріального апарату в частині визначення поняття "управління поточними фінансовими потребами підприємства", що представлено як поблоковий процес мінімізації суми фінансових ресурсів підприємства, пов'язаних з формуванням запасів, відволіканням коштів у дебіторську заборгованість та необхідністю

своєчасної сплати кредиторської заборгованості. Зазначений процес здійснюється за допомогою відповідної організаційної структури й ресурсів, прийнятних фінансових інструментів і методів. Це дозволяє забезпечувати неперервну діяльність машинобудівного підприємства за умови підтримки достатнього рівня ліквідності та рентабельності заборгованості (стор. 35-38 дисертації, стор. 7-8 автореферату);

– набули подальшого розвитку науково-теоретичні підходи щодо вибору політики підприємства в управлінні поточними фінансовими потребами, яка розглядається як цілеспрямована діяльність, пов'язана з ухваленням відповідних рішень стосовно підтримки їх оптимального рівня та, на відміну від існуючих, враховує визначену за системою матриць залежність між кредиторською заборгованістю, запасами й дебіторською заборгованістю, а також видом стратегії та поведінкою підприємства. Такий підхід дозволяє обирати політику машинобудівного підприємства стосовно підтримки оптимального рівня поточних фінансових потреб з урахуванням показників ліквідності та рентабельності підприємства (стор. 68-72, 140-146 дисертації, стор. 6-7 автореферату);

– набули подальшого розвитку види зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на рівень поточних фінансових потреб, визначених за особливостями фінансового циклу машинобудівного підприємства, які відрізняються від загальноприйнятих критеріями віднесення до груп факторів. Зокрема до складу зовнішніх факторів введено загальноекономічні, правові, фіскально-бюджетні, міжгосподарські та грошово-кредитні, до внутрішніх – організаційні, виробничі, маркетингові й фінансові фактори. У кожній групі виділено кількісні та якісні фактори. Це дозволяє за рахунок виокремлення найбільш значущих параметрів з кожної групи визначати причини і наслідки відхилення поточних фінансових потреб від оптимального значення, визначати політику управління поточними фінансовими потребами на майбутній період і коригувати тактичні заходи на

поточний період заборгованості (стор. 92-103 дисертації, стор. 7-8 автореферату);

– набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо розбудови системи показників ліквідності машинобудівного підприємства, що включає коефіцієнт фінансової ліквідності, розрахунок якого, на відміну від існуючих, базується на зіставленні елементів оборотних активів та поточних зобов'язань, які є одночасно елементами поточних фінансових потреб, й застосовується як додатковий інструмент контролю фінансових потреб підприємства. Використання коригуючого коефіцієнта, розрахованого за ступенем ліквідності для кожного елемента оборотних активів та поточних зобов'язань, дозволяє на етапі контролю утримувати рівень елементів поточних фінансових потреб в межах рекомендованих значень коефіцієнтів ліквідності (стор. 121-126, 131-139 дисертації, стор. 9-11 автореферату).

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в наукових фахових виданнях

Основні результати дослідження Пестовської Зої Станіславівни викладені у 24 наукових працях загальним обсягом 11,94 др. арк., з яких: 1 одноосібна монографія обсягом 4,05 др. арк., 9 статей (у тому числі 3 статті у наукових фахових виданнях України, 4 статті – у виданнях України, що внесені до міжнародних наукометричних баз) та 14 праць апробаційного характеру.

Науково-практичні результати роботи також були оприлюднені автором на 14 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. 3 публікацій, які виконані автором у співавторстві, в дисертаційній роботі використано тільки ті наукові положення, які належать особисто дисертанту. Наукові положення дисертаційної роботи викладені в обсязі, достатньому для повного і глибокого ознайомлення з ними.

Опубліковані наукові праці й автореферат відображають основний зміст дисертаційної роботи.

Теоретична цінність і практичне значення наукових результатів, можливі шляхи їх використання

Практична цінність висновків та рекомендацій автора доведена впровадженням результатів дисертаційної роботи в діяльність двох машинобудівних підприємств Дніпропетровської області та в діяльність Дніпропетровської міської асоціації промисловців і підприємців, що підтверджується відповідними довідками від них. Методичні розробки дисертанта використовуються у навчальному процесі ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» при викладанні дисциплін «Обґрунтування господарських рішень», «Кредитний менеджмент» та «Аналіз господарської діяльності», що також підтверджено відповідною довідкою університету.

Стиль викладення дисертаційної роботи та автореферату

Матеріали дисертації і автореферату викладено в науковому стилі, логічно і послідовно. Дисертаційна робота характеризується смисловою завершеністю та цілісністю. За обсягом, структурою та оформленням і автореферат, і дисертація відповідають чинним вимогам щодо «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи потрібно відзначити наявність у ній окремих дискусійних положень та зауважень, які потребують додаткової аргументації.

1. При узагальненні різних підходів до визначення сутності терміну «поточні фінансові потреби підприємства» (стор. 31 дисертації) перелічено суб'єктів, які використовують поняття поточні фінансові потреби підприємства, але не зовсім зрозумілими є критерії їх відбору, що, на думку опонента, потребує додаткового пояснення.

2. Дисертантом зроблено досить цікавий висновок (стор. 36 дисертації) щодо наявності у поточних фінансових потреб як системи властивостей емерджентності, відкритості та динамічності. Дослідження значно виграло б у разі розкриття дисертантом можливості практичного застосування таких висновків.

3. У підрозділі 1.2 «Концептуальні підходи до управління поточними фінансовими потребами на машинобудівному підприємстві» автор ретельно досліджує різні підходи до управління й робить висновок про те, що до поточних фінансових потреб необхідно застосовувати синтез усіх наведених підходів (стор. 46 дисертації), який, на нашу думку, потребує додаткового обґрунтування.

4. У роботі для ефективного управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств ідентифіковано й класифіковано фактори, які впливають на розмір цих потреб. При цьому автором запропоновано ввести додаткову ознаку класифікації факторів за критерієм можливості вимірювання: кількісні та якісні (стор. 93-100 дисертації), що є підґрунтям вибору політики управління поточними фінансовими потребами і коригування тактичних заходів щодо її реалізації. Значна увага приділена обґрунтуванню пропозицій автора щодо класифікації зовнішніх і внутрішніх факторів в цілому, проте поділ на якісні та кількісні недостатньо обґрунтований та описаний, наприклад, ми вважаємо спірним віднесення темпів зміни ВВП до якісних факторів.

5. У роботі розглянуто підходи різних науковців до методики визначення коефіцієнтів ліквідності, що заснована на зіставленні певного набору оборотних активів і поточних зобов'язань (стор. 123 дисертації). При

цьому автором зазначено, що традиційні коефіцієнти ліквідності мають низку недоліків: статичність, яка приводить до запізнення з результатами аналізу, здатність до перекручення через можливість маніпулювання складовими, багатоваріантність – як назв, так і способів розрахунку. Автором запропоновано власні назви коефіцієнтів, але, на нашу думку, слід було більше детально їх обґрунтувати.

6. У підрозділі 3.1 «Контроль поточних фінансових потреб машинобудівних підприємств за показниками ліквідності» автором запропоновано алгоритм планування поточних фінансових потреб машинобудівного підприємства (стор. 141 дисертації), в якому достатньо чітко представлено необхідні дії щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованостями, проте майже не приділено увагу управлінню запасами, підвищення ефективності якого є дуже важливим для багатьох машинобудівних підприємств.

Висловлені зауваження щодо наявності певних недоліків в роботі, тим не менш, не знижують якість дисертаційної роботи, яку можна вважати завершеною. Вони, враховуючи актуальність даної теми, можуть бути використані автором в процесі здійснення подальших наукових досліджень.

Загальні висновки й оцінка дисертації щодо її відповідності чинним вимогам

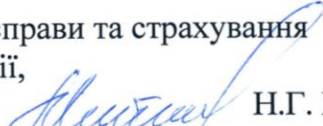
Дисертація Пестовської Зої Станіславівни на тему «Управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств» є самостійним, завершеним дослідженням. Отримані нові науково обґрунтовані результати сприятимуть підвищенню ефективності управління поточними фінансовими потребами машинобудівних підприємств України.

Незважаючи на окремі зауваження і недоліки, які суттєво не впливають на позитивну оцінку, дисертація є закінченою науковою роботою, яка містить результати самостійного дослідження, що має не лише наукову новизну, але

й практичну цінність для використання в діяльності машинобудівних підприємств. Результати дослідження дисертанта відрізняються змістовністю теоретичного матеріалу, обґрунтованістю і достовірністю, доведеністю і грамотністю, в повній мірі вирішують поставлену мету.

Автореферат і публікації автора відображають зміст дисертаційної роботи. Зміст автореферату дисертації є ідентичним основному змісту роботи. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

На підставі наведеного вище вважаю, що в цілому за своєю структурою, змістом, наповненням та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізької державної інженерної академії,
доктор економічних наук, професор Н.Г. Метеленко

Підпис д.е.н., проф. Н.Г. Метеленко
засвідчую:
Вчений секретар
Запорізької державної інженерної академії
доктор філософії, професор

 В.Г. Чуб

